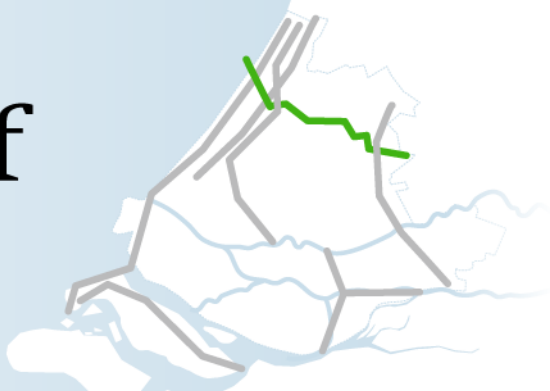

Nieuwsbrief

ERFGOEDLIJN
LIMES

jaargang 1 / nummer 1 / mei 2014

Met deze nieuwsbrief communiceert de netwerktafel Romeinse Limes Zuid-Holland vier maal per jaar met betrokkenen en geïnteresseerden. Ondernemers, vertegenwoordigers van erfgoedinstellingen, landschapsorganisaties, beheerders van erfgoed, musea, gemeenten, belangenorganisaties, maar ook gebruikers worden op de hoogte gehouden over de voortgang van projecten en over belangrijke nieuws- en agendazaken voor deze erfgoedlijn. U kunt ook zelf een bijdrage aanleveren voor de nieuwsbrief: mailt u die aan Janneke van Haver-Plas, plas@erfgoedhuis-zh.nl. Kent u mensen die interesse hebben in deze nieuwsbrief? Stuurt u de nieuwsbrief aan hen door, en verzoek hen hun e-mailadres op te geven aan redactie@geschiedenisvanzuidholland.nl. Voor meer informatie over de erfgoedlijn Limes en over de overige erfgoedlijnen in Zuid-Holland kijkt u op www.geschiedenisvanzuidholland.nl.

Nieuws van LiMissie

Op 6 juni presenteert LiMissie een filmpje over het LEADER-gebied Leidse Ommelanden. Met aandacht voor het landelijk gebied langs de Limes en de relatie met Matilo, het Archeon (Alphen aan den Rijn) en de Romeinse waterbaan. De andere LiMissie-gebieden zullen eveneens een filmpje maken. De in totaal vier filmpjes zullen tezamen een blik op de Limes in Nederland bieden van west naar oost. LiMissie Leidse Ommelanden is eveneens betrokken bij de totstandkoming van een [filmpje over Romeins koken](#) met producten uit de regio. Claudia Vandepoel van de Historische keuken kookt in de druivenkas van wijngaard Naescas in Ter Aar. Zij gaf eerder al het kookboek *Sapor Limitis, smaak van de Limes* uit.

Bron: Claudia Thunnissen, Leader Leidse Ommelanden

Volop activiteiten tijdens Romeinenweek 2014

Van 24 mei tot en met 1 juni vindt de Romeinenweek 2014 plaats. Dit is een initiatief van RomeinenNU, het promotiebureau voor Romeinse geschiedenis in Nederland. De Romeinenweek staat volledig in het teken van erfgoed en archeologie en de Romeinse Limes in het bijzonder. Tientallen musea, parken, historische verenigingen, re-enactors, historici, archeologische diensten, onderwijsinstellingen en overheden worden uitgenodigd om in deze week activiteiten rondom Romeinse geschiedenis te organiseren voor een breed publiek.

Bron: www.romeinenweek.nl

Leiden – Park Matilo

De openingshandeling van de Romeinenweek zal plaatsvinden op zaterdag 24 mei om 12.30 uur in Park Matilo te Leiden. Hier zal de virtuele reis van evenementen langs Romeinse Limes-steden worden geopend door vertegenwoordigers van de Stichting Romeinse Limes Nederland en betrokken overheden. Tevens worden de nieuwe educatieve route en de Romeinse tuin ingewijd. Het evenement biedt volop kinderactiviteiten, Romeinse re-enactment, een kleine markt en rondwandelingen onder begeleiding van deskundigen. Details over de locatie vindt u op www.parkmatilo.nl.

Bron: Tom Hazenberg

Leiderdorp – Park de Houtkamp

Eveneens op 24 mei, tijdens de Dag van het Park, is in Leiderdorp het mobiele informatiecentrum Mobilimes te bezoeken. Meer informatie over de Mobilimes vindt u op Limeswiki.

Bron: Claudia Thunnissen, Leader Leidse Ommelanden

Zwammerdam – Landgoed De Hooge Burch

Op zondag 25 mei om 13.00 uur ontvangt Han de Jager, wethouder van Alphen aan den Rijn op het Dorpsplein in Zwammerdam uit handen van Romeinse soldaten vijf groene Limeskaarten. Hierin wordt de relatie van streekproducten met de Limes gelegd. Vervolgens wandelen de deelnemers gezamenlijk naar Landgoed De Hooge Burch, waar men kan meerijden met een Romeinse reiswagen of een bezoek kan brengen aan de streekmarkt. Ook zijn er filmbeelden te zien van de opgravingen in Zwammerdam, inclusief het bezoek van koningin Juliana aan de vindplaats. De Mobilimes is aanwezig, evenals de drie maquettes van de Romeinse schepen die op het landgoed zijn opgegraven. Ipse de Bruggen organiseert dit evenement in samenwerking met o.a. Archeon, Mart Scheer, LiMissie, Land van Wijk en Wouden, gemeente Alphen aan den Rijn en Provincie Zuid-Holland. Het evenement duurt tot 16.00 uur en is openbaar toegankelijk. Meer informatie vindt u op www.romeinenweek.nl en www.ipsedebruggen.nl en www.hazenbergarcheologie.nl.

Bron: Tom Hazenberg

Alphen aan den Rijn – Archeon

Op 24 en 25 mei viert het Archeon Romeins weekend. Twee dagen lang is het een drukte van belang in het park. Verschillende groepen uit binnen- en buitenland laten het dagelijks leven zien van soldaten, Romeinse burgers, slaven, gladiatoren, lokale recruten en opstandige Germanen. Raadpleeg de website van het Archeon voor meer informatie.

Bron: Jack Veldman, Archeon

Exterieur Mobilimes
Foto LimesWiki

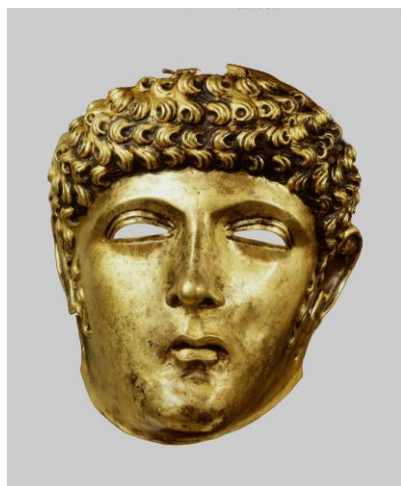
Romeinenweek 2012, Katwijk
Foto www.limesreis.nl

Papilio (tent) en wapenuitrusting van contubernium (Romeins manschap)
Foto Archeon

Romeinse bodemvondsten terug naar Leiden

Het 'Gordon' masker,
in 1996 gevonden bij Matilo
Foto Rijksmuseum van Oudheden

Dinsdag 11 maart j.l. stemde de gemeente Leiden in met het overnemen van archeologische vondsten uit Leidse bodem. Talloze topstukken, waaronder het Romeinse ruitermasker uit Matilo, zijn door de provincie Zuid-Holland overgedragen aan de gemeente Leiden. De Leidse collectie vertegenwoordigt een enorme historische waarde, zo blijkt uit het gegeven dat nu al vele stukken in bruikleen worden gegeven in musea, waaronder het Rijksmuseum van Oudheden. Voormalig wethouder De Haan, verantwoordelijk voor cultuur: 'Dat we als stad eigenaar worden van onder andere een grote Romeinse collectie uit ons eigen Matilo past bij de ambitie om deze bijzondere plek op de werelderfgoedlijst te plaatsen.'

Bron: www.geschiedenisvanzuidholland.nl

Kunst bij De Plantage Leiderdorp

In Leiderdorp zijn de eerste stappen gezet om de Limes via kunst te verbeelden. Op vrijdag 25 april j.l. bezochten drie kunstenaars De Plantage, onder leiding van de kunstcommissie en projectleiders van de gemeente. De locatie is nu nog een onbebouwd terrein, maar er zal een nieuwbouwwijk komen te staan. In oktober 2013 zijn de archeologische opgravingen in het gebied afgerond, waarbij onder andere spolia van het vroegere Matilo zijn gevonden. Natuurlijk leidde het bezoek tot veel gespreksstof over de vondsten en de relatie van Leiderdorp met de Limes, de verbinding met de Oude Rijn en de wijze waarop het toekomstige kunstwerk in relatie tot het grotere geheel komt te staan. Aan de drie kunstenaars is opdracht gegeven om een schetsontwerp te maken, waarbij zij de verbinding leggen tussen het leven in Leiderdorp toen en nu. In de zomer worden deze aan de gemeente gepresenteerd.

Bron: Karin Fahner, gemeente Leiderdorp

Opgraving De Plantage Leiderdorp 2013
Foto gemeente Leiderdorp

Projecten van het Archeon

Sinds de opening van het Archeon, 20 jaar geleden, ligt er een replica van één van de schepen van Zwammerdam in het park. Evenals de meer dan 40 andere reconstructie van huizen, hutten en boerderijen, is deze Romeinse platbodem op basis van archeologische opgravingen en wetenschappelijke studies tot stand gekomen. Naast kennis van het vakmanschap van de Romeinen heeft de vervaardiging en het gebruik van het vaartuig informatie opgeleverd over het transport van goederen, het leven en de organisatie van het Romeinse Rijk en de rol van de Limes. De replica is onderwijl toe aan een grote opknapbeurt. Naast verscheidene herstelwerkzaamheden zal zij geconserveerd worden en voorzien worden van een overkapping (zoals het er nu uit ziet van canvas). Hiermee wordt de levensduur van de replica van Zwammerdam met tenminste 20 jaar verlengd.

Om het Romeins verleden van Alphen aan den Rijn en omgeving te verbeteren en de bereikbaarheid van het Archeon en Archeologiehuis te vergroten, werkt Archeon aan de totstandkoming van een landmark langs de N11. Inmiddels is duidelijk dat de bestemmingsplannen van het gebied langs de snelweg tussen Leiden en Bodegraven hiervoor ruimte bieden. Op, tegen of voor de geluidswal ter hoogte van het Archeon komt een landmark bij wijze van entrepoort tot het Romeins verleden. Een definitieve keuze is nog niet gemaakt, maar het ontwerp zal verwijzen naar de Limes.

Bron: Joerie van Sister, Archeon

De replica van de Zwammerdam 6 in aanbouw.

Foto's [online portfolio van Sars Houtbouw](#)

Masterplan 'Romeinen in Katwijk' krijgt inhoud en vorm

Om de bestaande Katwijkse initiatieven inzake de Limes en publieksbereik met elkaar te verbinden en nieuw elan te geven is een enthousiast projectteam van start gegaan. Het projectteam bestaat uit medewerkers van diverse afdelingen van de gemeente onder aanvoering van gemeentelijk archeoloog Boudewijn Voormolen, Marcel Eekhout van Parklaan Landschapsarchitecten, Lieke van der Westen van Bureau BUITEN en Marie-France van Oorsouw van weleer erfgoedcommunicatie.

Projectteam Masterplan Romeinen in Katwijk
Foto Marie-France van Oorsouw

Gezamenlijk gaat het team kansen onderzoeken en een overkoepelende verhaallijn rondom de Romeinen ontwerpen op basis waarvan nieuwe initiatieven kunnen ontstaan. Deze verhaallijn moet vorm krijgen in nauwe samenspraak met de burgers van Katwijk, maar vooral ook met de Katwijkse ondernemers. Welke product-marktcombinaties maken bijvoorbeeld een kans om daadwerkelijk in het aanbod te worden opgenomen? Waar liggen mogelijkheden voor het bereiken van nieuwe doelgroepen? Waar zitten aanhaakpunten met initiatieven uit andere hoeken? Voor het proces is een Plan van Aanpak opgesteld, dat inmiddels aan de Provincie Zuid-Holland is aangeboden. Raadpleeg voor meer informatie de [website](#) van de gemeente Katwijk.

Bron: Marie-France van Oorsouw

RMO presenteert nieuw onderzoek naar oude opgravingen

In het kader van het NWO-Odyseeproject is vondstmateriaal en documentatie van 32 oude opgravingen opnieuw onderzocht. Over de resultaten opende in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden onlangs de tentoonstelling *Bij Nader Inzien*. Twee van de Odyseeprojecten hebben betrekking op Limes gerelateerde vindplaatsen. Het eerste betreft Forum Hadriani, de Romeinse provinciestad ter plaatse van het huidige Voorburg. Zowel het stadje als het omringende platteland waren onderdeel van

studie, waarbij nieuwe inzichten zijn ontwikkeld over de plaatselijke voedselproductie en -consumptie. Het tweede project is Valkenburg De Woerd, dat bekend werd dankzij de grootschalige opgravingen van een Romeins fort in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw. Het hernieuwde onderzoek richtte zich op het leven in de Romeinse militaire nederzetting (vicus) nabij dit fort en de relatie met o.a. de nabijgelegen Limes-weg en het veronderstelde havencomplex.

Bron: www.rmo.nl/tentoonstellingen/bij-nader-inzien

Tentoonstelling *Bij Nader Inzien*
Foto Rijksmuseum van Oudheden

Romeinse kruidentuin in Park Matilo

Aanleg Romeinse tuinen in Park Matilo
Foto Dorothee Olthof

PRAE en Stichting Salix werken in Park Matilo in Leiden samen aan een Romeinse kruidentuin. Met hulp van vrijwilligers en leerlingen van het Wellant College zijn er verhoogde bakken gevlochten, bankjes getimmerd, tuinaarde gekruid en de eerste planten geplant. In de tuin zijn bedden voor keukenkruiden, geneeskrachtige kruiden, bijenplanten, parfumkruiden en decoratieve bloemen. Er worden uitsluitend kruiden aangeplant die de Romeinen gebruikten, maar die ook nu nog hun nut (en schoonheid) bewijzen. De Romeinse tuin ligt naast de rode loods aan de Besjeslaan en is vrij toegankelijk voor bezoekers. Enthousiaste mensen die willen helpen met het onderhoud van de tuin zijn welkom! Voor meer informatie kunt u terecht op www.prae.biz en stichtingsalix.nl

Bron: Dorothee Olthof, PRAE

Inspiratiedag Archeologie & Publiek 22 mei a.s.

Publieksdag, Oegstgeest 2013,
Foto Universiteit Leiden

Op donderdag 22 mei a.s. organiseert het Erfgoedhuis Zuid-Holland de Inspiratiedag Archeologie & Publiek. Met boeiende keynotes over de rol die archeologie kan innemen bij o.a. cultuurtoerisme, erfgoededucatie en maatschappelijke betrokkenheid. Sprekers tijdens deze dag zijn o.a. Evert van Ginkel, Tom Hazenberg en Ivar Schute. De Inspiratiedag start met een bezoek aan de opgraving in Oegstgeest. Jasper de Bruin, archeoloog van de Universiteit Leiden, geeft een rondleiding. Het middagprogramma speelt zich af aan de Hoogslanse Kerkgracht in Leiden. Hier zal ook het provinciaal depot van bodemvondsten zich presenteren. Lees meer over de Inspiratiedag Archeologie & Publiek op de website van het Erfgoedhuis.

Veldwerk in Oegstgeest 2009,
Foto Universiteit Leiden

Leidse Romeinen online

Wanneer en waarom de Romeinen naar Leiden kwamen, wat en wie ze daar aantreffen en hoe ze in castellum Matilo leefden, kunt u bekijken op 13 grote kleurrijke informatiebeelden en 10 kleine vondstenbordjes in Park Matilo. Deze informatie is ook terug te vinden op de [website](#) van het park. Tevens is bij de kleurrijke beelden van o.a. een paard en een olielamp onlangs een beeldenroute ontworpen door ontwerp bureau ProArtsDesign in opdracht van de gemeente Leiden. Elk beeld heeft een QR-code die direct doorverwijst voor meer informatie. Uitgangspunt is de gedachte 'iedereen kijkt anders'. De Romeinen richtten hun blik op de horizon en zetten het landschap naar hun hand. De Cananefaten moesten het doen met wat zij in hun directe omgeving aantreffen. Deze twee werelden ontmoetten elkaar in Matilo. Met dit uitgangspunt wordt een brug geslagen naar onze huidige samenleving waarin men elkaars gewoonten overneemt en anders leert kijken.

Bron: Eva Echternach

Beeld van Germaans zwaard
Foto Eva Echternach

Nieuwsbrief Romeinse Limes Zuid-Holland

Deze Nieuwsbrief is bedoeld om elkaar op de hoogte te houden van actualiteiten en ontwikkelingen rond de Limes en biedt u een platform om nieuws over uw initiatieven en projecten onder de aandacht te brengen. De inhoud van Nieuwsbrieven wordt voor het overgrote deel dan ook door u bepaald. Wij nodigen u van harte uit ons uw bijdrage te sturen (plas@erfgoedhuis-zh.nl). Deze kan bestaan uit een korte tekst (100 tot 200 woorden), drie relevante digitale afbeeldingen en een doorlink naar een website waar meer informatie is te vinden. De eerstvolgende Nieuwsbrief verschijnt in augustus. Uw bijdragen ontvangen wij gaarne vóór 30 juli a.s.

Colofon

Coördinatie en redactie: Janneke van Haver-Plas, Erfgoedhuis Zuid-Holland

Eindredactie: Onno Helleman, Erfgoedhuis Zuid-Holland

[mei 2014]

Kent u mensen die interesse hebben in deze nieuwsbrief? Stuur u de nieuwsbrief aan hen door, en verzoek hen om hun e-mailadres op te geven via:

redactie@geschiedenisvanzuidholland.nl

Meer informatie over deze en andere erfgoedlijnen vindt u op

www.geschiedenisvanzuidholland.nl